

SINDIKATI

Samoupravno sporazumevanje o delitvi dohodka in osebnih dohodkov

PRILOGA DELAVSKE ENOTNOSTI

22. dec. 1973

Glavni in odgovorni
urednik:

IVO TAVČAR

DELOVNO GRADIVO

SINDIKALNA LISTA

SPOŠTOVANA TOVARIŠICA, SPOŠTOVANI TOVARIŠ!

Naj že takoj v uvodu povemo, da to gradivo še ni taka in tista sindikalna lista, kot jo večina nas pojmuje in pričakuje. Gradivo je mnogo širše, in sicer zato, da bi iz njega šele izluščili »sindikalno listo«.

Izdelali smo predvsem povzetek sedanjih določil v samoupravnih sporazumih (predvsem s področja gospodarstva), ki obravnavajo osebne prejemke, ki so hkrati materialni izdatki ter povzetek določil o izdatkih iz sklada skupne porabe. Čeprav smo skušali že v tej delovni zasnovi »sindikalne liste« podati predlog, kako in v kakšni višini naj bi samoupravni sporazumi določali posamezne naštete elemente, povsod predloga nismo izoblikovali zato, ker ga zaradi različnosti sedanjih rešitev nismo mogli (ali znali).

Poprečni poznavalec samoupravnih sporazumov o delitvi dohodka in osebnih dohodkov je prepričan, da samoupravni sporazumi ne določajo dosti več kot kalkulativne osebne dohodke in merila faktorja stimulacije. Iz priloženega gradiva, ki je dokaj strnjen povzetek, je nedvomno očitno, da so pravice iz že omenjenih določil med delavce zelo različno razdeljene. Zato pomeni pomenjenje teh določil v samoupravnih sporazumih tudi pot k odpravljanju neutemeljenih razlik.

Prosimo, da gradivo proučite, oblikujete pripombe ter čimveč predlogov za posamezne rešitve. Izvršni odbor komisije za presojo naj bi na podlagi pripomb izdelal predlog določb za samoupravne sporazume, pri čemer bo upošteval tudi stališča sindikalnih organov.

Pripombe in predloge pošljite do 10. januarja 1974. leta centru za samoupravno sporazumevanje, da bomo pripombe uredili. Izvršni odbor bo do 20. januarja izdelal predlog. Ta predlog naj bi komisija za presojo obravnavala še v mesecu januarju 1974. leta.

**CENTER ZA SAMOUPRAVNO SPORAZUMEVANJE
O DELITVI DOHODKA IN OSEBNIH DOHODKOV**

I. NADOMESTILA OSEBNEGA DOHODKA

Nadomestilo osebnega dohodka za čas bolezni

Večina samoupravnih sporazumov določa, da znaša to nadomestilo najmanj 80 % osebnega dohodka preteklega leta, le nekaj samoupravnih sporazumov je više določilo spodnjo mejo.

Predlog:

Najnižji znesek nadomestila osebnega dohodka za čas bolezni ne sme biti nižji od 90 % povprečnega osebnega dohodka delavca preteklih dvanajst mesecev (varianta: preteklega leta).

Samoupravni sporazumi naj konkretno določijo višine tega nadomestila, pri čemer naj zlasti upoštevajo trajanje bolezni, socialni položaj zaposlenega in njegove družine.

Dodatki k osebnemu dohodku delavca zaradi dela v posebnih delovnih pogojih, ki izvirajo iz razporeditve delovnega časa

Sindikati smo pri dajanju soglasij vztrajali, da so bila ta določila dokaj enotna in zato ne navajamo razlik po posameznih samoupravnih sporazumih.

Predlog:

Za delo prek polnega delovnega časa, za nočno delo, izjemno in redno delo ob nedeljah in v dneh državnih praznikov ter za delo v deljenem delovnem času pripada delavcu poseben dodatek k osebnemu dohodku za redni delovni čas.

1. S pristankom delavca lahko traja delo dlje od polnega delovnega časa največ 4 ure na dan oziroma 12 ur tedensko.

Za delo prek polnega delovnega časa (nadurno delo) pripada delavcu dodatek v višini 50 odstotkov doseženega osebnega dohodka za redni delovni čas za ure, ko je delal prek polnega delovnega časa.

2. Delavec je lahko razporejen na delo v nočnem delovnem času praviloma le vsak tretji teden.

Za delo v nočnem delovnem času pripada delavcu dodatek v višini najmanj 25 odstotkov in največ 50 odstotkov doseženega osebnega dohodka za redni delovni čas za ure, ko je delal v nočnem delovnem času.

Alternativa: Za delo v nočnem delovnem času pripada delavcu dodatek v višini 5,00 din za vsako uro, ko je delal v nočnem delovnem času.

Za nočni delovni čas se šteje čas od 22. ure do 6. ure naslednjega dne.

3. Na redno delo na dan nedelje ali na praznik je delavec lahko razporejen le v primeru, ko to zahteva neprekinjen delovni proces.

Na izjemno delo na dan nedelje ali na praznik je delavec lahko razporejen le takrat, ko je dolžan delati dlje kot poln delovni čas.

V obeh primerih mora biti zagotovljen delavcu za počitek drug dan v naslednjem tednu.

Za redno delo na dan nedelje pripada delavcu dodatek v višini najmanj 30 odstotkov in največ 70 odstotkov doseženega osebnega dohodka za redni delovni čas za dan, ko je delal v nedeljo.

Za izjemno delo na dan nedelje pripada delavcu dodatek v višini najmanj 80 odstotkov in največ 120 odstotkov doseženega osebnega dohodka za redni delovni čas za dan, ko je delal v nedeljo.

Za redno delo na dan praznika pripada delavcu dodatek v višini 100 odstotkov, za izjemno delo na dan praznika pa 150 odstotkov doseženega osebnega dohodka za redni delovni čas za dan, ko je delal na praznik.

Za delo v nočnem delovnem času na rednem in izjemnem delu na dan nedelje ali praznika pripada delavcu še dodatek za delo v nočnem delovnem času.

4. Delavec je lahko zaradi narave dela razporejen na deljen delovni čas.

Za delo v deljenem delovnem času ima delavec pravico do dodatka v višini 300,00 dinarjev na mesec. V primeru, ko delavec ne dela stalno v deljenem delovnem času, mu pripada ustrezen dodatek za vsak dan, ko je delal v deljenem delovnem času, izračunan iz mesečnega dodatka.

II. NAJNIŽJI OSEBNI DOHODEK

V začetku sporazumevanja je znašal najnižji osebni dohodek toliko kot najnižji kalkulativen osebni dohodek, to je 800 din. Če upoštevamo obe revalorizaciji kalkulativnih osebnih dohodkov skladno s splošnim družbenim dogovorom, znaša najnižji osebni dohodek 1050 din.

Nekaj samoupravnih sporazumov ima že dlje določen višji znesek, samoupravni sporazumi, ki se sedaj spreminjajo, pa v glavnem vsi prekoračujejo znesek 1050 din, in sicer na 1100, 1200 din in še več.

Predlog:

Najnižji mesečni neto osebni dohodek znaša 1200 din (varianta: 1300 din) za normalen delovni učinek in polni delovni čas (42 ur tedensko).

Predlog temelji na določbah drugih republik o najnižjem osebnem dohodku ter predlogu medrepubliškega družbenega dogovora, po katerem naj bi najnižji osebni dohodek znašal 55 % povprečnega osebnega dohodka delavcev v preteklem letu v republikah. Če upoštevamo, da bo v letu 1973 dosežen v SR Sloveniji povprečni neto osebni dohodek na zaposlenega med 2200 in 2350, znaša 55 % od teh sredstev 1200 oziroma 1300 din.

Kot informacijo prikazujemo določbe o najnižjem in najvišjem osebnem dohodku po republikah:

Socialistična republika	Najnižji OD ^x		Najvišji OD ^x	
	določba	din	določba	din
BiH	55 % OD rep.	869	4,8 x OD rep. ^{xxx}	7584
Črna gora	—	—	6400 din	6400
Hrvaška	850 din ^{xx}	—	4 x OD rep.	7360
Makedonija	70 % OD rep.	991	5 x OD rep. G	6860
Slovenija	1050	1050	7500	7500
Srbija	60 % OD obč. ne manjši od 55 % OD rep.	866	5 x OD rep.	7870
Medrep. družbeni dogovor	55 % OD rep.	—	5 x OD rep.	—

^x V veljavi novembra 1973.

^{xx} Velja za leto 1972 s tem, da se vsako leto poveča za % porasta osebnega dohodka v republikah.

^{xxx} Pri vseh določbah se upošteva povprečni osebni dohodek dosežen v preteklem letu v republikah.

III. PREGLED OSEBNIH PREJEMKOV, KI IMAJO ZNAČAJ MATERIALNIH IZDATKOV

Dnevnice za potovanja v državi in povračilo stroškov prenočevanja

Dnevnice za potovanja v državi določajo samoupravni sporazumi v skladu z dosegljivim splošnim družbenim dogovorom o delitvi dohodka in osebnih dohodkov. Poleg tega pa nekateri samoupravni sporazumi določajo različno višino dnevnic, in sicer:

- če traja potovanje od 8 do 12 ur 40 din (samoupravni sporazum proizvajalcev papirja, celuloze in lesovine),
- če traja potovanje od 8 do 12 ur 50 din za območje združenega podjetja in 60 din za območje izven združenega podjetja (samoupravni sporazum železnice),
- če traja potovanje od 8 do 12 ur 60 din (Aerodrom Ljubljana-Pula),
- dnevnic za službena potovanja v državi – do 100 din.

Samoupravni sporazum črne in barvaste metalurgije določa: „Za montažna dela manjših skupin, kjer znaša oddaljenost od podjetja več kot 100 km in ni racionalno organizirati prehrane ter namestitve na terenu, se za prvih 7 dni obračunava v breme materialnih stroškov dnevnic v višini največ 60 dinarjev na dan in stroški za prenočevanje, vendar največ 40 dinarjev na dan. Za ostale dneve se obračuna največ 70 % gornje dnevnic in stroški prenočišča, vendar največ do 40 dinarjev na dan.“

Podobna določila ima tudi samoupravni sporazum gradbeništva – industrija gradbenega materiala, ki prav tako za delo na terenu do trideset dni, kjer ni možno organizirati prehrane, bivališč ipd., izplačuje znižane dnevnic, pri čemer ne sme biti dnevnic višja od 55 din in se izplačuje le v primerih, da je gradbišče oddaljeno več kot 12 km od sedeža podjetja ali od stalnega bivališča njegove družine.

Iz omenjenih dveh samoupravnih sporazumov je očitno, da so delavci, ki fizično delajo na terenu, v slabšem položaju kot delavci, ki morajo po službenih opravkih iz drugih razlogov.

Ker so dnevnic namenjene kritju večjih materialnih stroškov za čas bivanja na terenu oziroma službenega potovanja (predvsem gre za povečane stroške prehrane), ni upravičeno razlikovanje višine dnevnic glede na vrste delavcev. Kriteriji za pridobitev dnevnic morajo biti za vse delavce enaki. Prav zato je priporočljivo, da samoupravni sporazumi določijo te kriterije podrobneje, upoštevaje, da je najvišja možna višina dnevnic v določenih primerih res previsoka in je zato smiselno upoštevati predvsem:

- oddaljenost potovanja oziroma bivanja na terenu od sedeža podjetja ali stalnega bivališča družine delavca;
- čas potovanja – npr.: do osem ur, denimo nič; od 8 do 12 ur na primer polovico dnevnic; od 12 do 16 ur npr. največ tri četrtine dnevnic; od 16 do 24 ur npr. polna višina v samoupravnem sporazumu določene višine dnevnic;
- možnost organiziranja prehrane.

Enako kot mora biti za vse delavce zagotovljen enakopraven odnos za pridobitev dnevnic, morajo biti delavci v enakopravnem položaju tudi glede pravic do povračila stroškov za prenočevanje na službenem potovanju oziroma na delu izven svojega bivališča, ne pa da so za nekatere delavce te možnosti omejene na največ 40 din.

Predlog:

višine najvišje dnevnic in povračil stroškov prenočevanja v službene namene v državi:

Najvišja dnevnic za potovanja v državi znaša 120 din. Stroški prenočevanja na podlagi računa se krijejo največ do višine 130 din. V primeru, da delavec za prenočevanje ne predloži računa, mu za prenočevanje pripada največ 40 din.

Kolikšna je višina dnevnic v drugih republikah, je razvidno iz pregleda:

BiH

150 din oziroma določeno za skupščinske funkcionarje

Črna gora

150 din, prenočišče do 100 din, dnevnic 100 din

Hrvaška

–

Makedonija

130 din; če se plača račun za prenočišče, največ do 90 din

Slovenija

80 din in stroški prenočevanja

Srbija

150 din; če se plača prenočevanje, največ 100 din

Medrepubliški družbeni dogovor – predlog

150 din; če se plačajo stroški prenočevanja, največ do 100 din

Dnevnic za službeno potovanje zveznih poslancev in funkcionarjev znaša 250 din.

Znesek dnevnic iz prvega odstavka tega člena se usklajuje z gibanjem stroškov za storitve.

Dnevnice za službeno potovanje v tujino se določajo po predpisih zveznega izvršnega sveta (Uradni list SFRJ, št. 64/73).

Dnevnice za službena potovanja v tujino in prevozni stroški

Samoupravni sporazumi morajo določiti, da se te dnevnic obračunavajo v višini, kot je zakonsko predpisano za delavce republikanskih upravnih organov.

Poleg tega določajo nekateri samoupravni sporazumi še:

– samoupravni sporazum proizvodnje papirja, celuloze in lesovine poleg tega še določa, da spadajo v prvo skupino vodilna delovna mesta in visoka strokovna delovna mesta, v drugo skupino pa vsa druga delovna mesta;

– posebno določilo vsebuje tudi samoupravni sporazum združenega železniškega transportnega podjetja, ki se glasi: „Delavcem, ki opravljajo obmejno službo na tujem ozemlju, pripada 40 % dnevnic iz prvega odstavka tega člena. Število dnevnic se izračuna tako, da se vsota ur mesečnih bivanj v tujini deli s 24. Čas bivanja v tujini se računa od odhoda do vrnitve v obmejno postajo“;

– v pravilniku Inex-Adria avioprometa je rečeno, da je obračun dnevnic in priznavanje stroškov za prenočevanje podrobno urejeno v pravilniku o delitvi osebnih dohodkov;

– v pravilniku Luke Koper je še posebno določilo: „Za posamezna potovanja na območju maloobmejnega prometa (Trst, Gorica), trajajoča manj kot sedem ur, pripada delavcem povračilo v višini 3000 Lit“;

– samoupravni sporazum usnjarske predelovalne industrije določa dnevnic za službena potovanja v inozemstvo v višini 80 % dnevnic, določene s predpisom, ki velja za upravne organe, in stroške prenočevanja po predloženem računu.

Zanimivo je, da vsi samoupravni sporazumi nimajo določila o kritju prevoznih stroškov za potovanje v tujino; temu nasprotno pa enajst samoupravnih sporazumov določa, da se krijejo prevozni stroški v višini prevoznim prevoznega sredstva, odrejenega v potnem nalogu.

Samoupravni sporazum železniško-transportnega podjetja pa izrecno določa: „Službeno potovanje opravi delavec z vlakom, izjemno lahko tudi z drugim javnim ali lastnim prevoznim sredstvom, če je to v nalogu za službeno potovanje posebej naznačeno.“

Predlog:

Ker določajo višino dnevnic za službena potovanja v tujino zvezni predpisi, predlagamo le, da se dogovorimo, kaj iz omenjenih posebnosti omenjenih samoupravnih sporazumov poenotiti in povzeti tudi za druge samoupravne sporazume, saj na primer v maloobmejnem prometu v Sloveniji gotovo niso zaposleni le delavci Luke Koper.

Terenski dodatek

Razen samoupravnega sporazuma zlatarstva in pravilnika javnih skladišč vsi drugi sporazumi vsebujejo določilo o nadomestilu za stroške, ki nastanejo med bivanjem in delom na deloviščih izven svojega bivališča, to je o terenskem dodatku. Zgornja višina terenskega dodatka znaša 700 dinarjev na mesec. Dva samoupravna sporazuma pa ta dodatek določata nižje, in sicer 600 din in 650 din mesečno.

Razen omejitve zgornje meje terenskega dodatka na 700 din mesečno samoupravni sporazumi določajo tudi:

– 30 din na delovni dan (samoupravni sporazum za ŽTP),

– 30 din na dan (Splošna plovba Piran),

– 1,00 din na delovno uro je višina najnižjega terenskega dodatka (samoupravni sporazum za cestna podjetja),

– 3,50 din na uro je najvišji terenski dodatek (samoupravni sporazum za cestna podjetja),

– 25 din na dan (pravilnik Luke Koper), pri čemer delavcem, ki delajo na plovnih objektih in se na njih tudi hranijo, ne pripada terenski dodatek, temveč hranarina v višini, ki jo določi svet delovne enote, tehnični sektor; za čas plovbe pa pripada delavcem milijarini v višini in po pogojih, ki jih določi svet delovne enote, tehnični sektor,

– 100 din na dan za stroške prenočevanja članom posadke v času deratizacije, dezinfekcije ladij v državi (Splošna plovba Piran),

– najmanj 4 dinarje neto na dan dobijo delavci, ki sicer delajo v kraju svoje nastavitve, vendar morajo zaradi podaljšanega delovnega časa in oddaljenosti od stanovanja v poletnem času zaužiti kosiilo na terenu (samoupravni sporazum za industrijo gradbenega materiala),

– 80 % dnevnic za službena potovanja v inozemstvo znaša terenski dodatek v inozemstvu (Splošna plovba Piran),

– do 100 % dnevnic za službena potovanja v inozemstvo znaša nadomestilo članom posadke za čas deratizacije in dezinsekcije ladij v inozemstvu (Splošna plovba Piran).

Samoupravni sporazum cestnih podjetij ter samoupravni sporazum gradbeništva vsebujeta mnogo širša in podrobnejša določila o terenskem dodatku kot večina drugih samoupravnih sporazumov. Iz teh določil je razvidno, da se pri določanju višine terenskega dodatka do zgornje meje 700 din mesečno upošteva:

– povečane stroške prehrane, nastavitve, higijene kulturno-prosvetnih delavcev, oddaljenost delavca od svoje ožje družine,

– stopnja organiziranosti nastanitve in prehrane delavcev na terenu,

– življenjske razmere delavcev, ki jih ni mogoče zajeti z vrednotenjem dela v delovnih razmerah po analitični oceni delovnih mest ali s kakšno drugo metodo merjenja živega dela,

– možnost, da se delavec vrača domov,

– delo v inozemstvu,

– število dni v mesecu, za katere velja najvišje določeni mesečni znesek terenskega dodatka (delovni dnevi ali koledarski dnevi).

P r e d l o g:

Najvišji mesečni znesek terenskega dodatka (za poprečno 30 koledarskih dni) znaša 1200 dinarjev neto.

Ta znesek ustreza sedanjí višini terenskega dodatka, povečanega za porast življenjskih stroškov v obdobju od 1971. do 1973. leta.

Z namenom, da bi dosegli poenotene kriterije za opredeljevanje terenskega dodatka, predlagamo, da bi člani skupnih komisij samoupravnih sporazumov cestnih podjetij ter gradbeništva izdelali predlog teh določil, ki bi ga po istem postopku kot to „sindikalno listo“ sprejeli podpisniki vseh samoupravnih sporazumov, ki imajo določila o terenskem dodatku.

Za ponazoritev prikazujemo v naslednji tabeli višino terenskih dodatkov po republikah:

Socialistična republika	D o l o č b a	Din mesečno ^x
BiH	40 % dnevnic (mesečno do 8 dnevnic)	1560
Črna gora	do 40 % OD delavca, če je organizirana prehrana; če ni, po samoupravnem sporazumu	1200
Makedonija		
Slovenija	do 700 din	700
Srbija	do 50 % dnevnic (mesečno do 10 dnevnic)	750

Povračilo zaradi zvišanih stroškov za ločeno življenje

Razen dveh vsi samoupravni sporazumi določajo povračilo zvišanih stroškov za ločeno življenje največ v višini 500 din mesečno (nekovinska industrija – steklarne 400 din, Luka Koper 300 din). Kriterij, da je delavec upravičen do povračila višjih stroškov za ločeno življenje je, da v kraju zaposlitve ni mogel dobiti stanovanja zase in za svojo družino.

Vsekakor morajo biti kriteriji za pridobitev tega dodatka bolj podrobno urejeni v splošnih aktih temeljnih organizacij združenega dela; upoštevati je na primer treba tudi to, ali je bilo delavcu primerno stanovanje že zagotovljeno, pa ga je iz subjektivnih razlogov odklonil. V takih primerih ne bi bil upravičen do povračila zvišanih stroškov za ločeno življenje.

P r e d l o g:

Povračilo zaradi zvišanih stroškov za ločeno življenje znaša največ 800 din mesečno. Ta znesek je določen tako, da smo sedanjí najvišji znesek, to je 500 din, pomnožili z indeksom cen življenjskih potrebščin za obdobje 1971.–1973. leta.

Terenski dodatek in povračilo zaradi zvišanih stroškov za ločeno življenje se med seboj izključujeta. Oba dodatka je mogoče izjemoma izplačevati le delavcu, ki živi ločeno od družine in dela izven kraja stalne zaposlitve.

Natančnejše pogoje za pridobitev pravice do povračila za zvišane stroške za ločeno življenje določijo samoupravni sporazumi.

Podatkov za povračilo zvišanih stroškov za ločeno življenje drugih republik nimamo.

^x mesec 26 delavnikov

Stroški za prevoz na delo in z dela

Čeprav imajo skoraj vsi samoupravni sporazumi določilo o povračilu prevoznih stroškov delavcev na delo in z dela, večina le-teh prepušča podrobnejše urejanje internim aktom podpisnikov, sicer pa so razlike tele:

– nadomestilo stroškov za prevoz na delo in z dela z javnimi prevoznimi sredstvi se plača v višini dejanskih stroškov, s tem, da delavec sam krije: 20 din, 10 din, 30 din, 50 din;

– krijejo se stroški nad 10 dinarjev, vendar največ do 250 dinarjev – največ 150 dinarjev, nad 30 dinarjev, vendar največ 200 dinarjev;

– krijejo se stroški nad 35 dinarjev, vendar največ 150 dinarjev, le v izjemnih primerih lahko na predlog direktorja sektorja ali delovne enote poslovni odbor določi povračilo stroškov tudi nad 150 dinarjev mesečno;

– krijejo se celotni stroški do 250 dinarjev mesečno;

– krijejo se celotni stroški za razdaljo nad 3 km od delovnega mesta;

– krijejo se celotni stroški v višini prevoznih stroškov javnih prevoznih sredstev, kjer ni možnosti prevoza z javnimi prevoznimi sredstvi, se obračunavajo stroški prevoza na delo in z dela v višini največ 0,30 dinarja za kilometer;

– krije se največ 80 % prevoznih stroškov za prevoz na delo in z dela.

P r e d l o g:

Delavcu pripada mesečno povračilo stroškov za prevoz na delo in z dela v višini prevoznih stroškov javnih prevoznih sredstev na določenih relacijah, s tem da delavec sam krije 20 dinarjev. Kjer ni možnosti prevoza z javnimi prevoznimi sredstvi, se lahko obračunavajo stroški prevoza na delo in z dela v višini največ 0,30 dinarja za kilometer. Delavec je upravičen do povračila stroškov prevoza na delo in z dela, če je stanovanje oddaljeno najmanj 2 km od delovnega mesta.

Celotno povračilo stroškov prevoza na delo in z dela ne sme presegati 250 dinarjev mesečno, čeprav so dejanski stroški še večji.

Selitveni stroški

Samoupravni sporazumi v glavnem le določajo povračilo selitvenih stroškov ob selitvi delavca in njegovih ožjih družinskih članov. Nekateri samoupravni sporazumi pa imajo nekoliko širša določila:

– selitveni stroški se povrnejo tudi upokojujencem, če izpraznijo rudniško stanovanje;

– delavcem podjetja in njihovim članom ožje družine se povrnejo stroški selitve, če se selijo zaradi dela, upokojitve ali smrti. Stroški selitve se povrnejo v višini, ki jo odobri pristojni samoupravni organ podjetja;

– povračilo za prevoz in dnevnic delavca in njegovih družinskih članov pri selitvi, kot je to določeno za službena potovanja delavca; pri tem se prizna za družinske člane 50 % dnevnic, ki se priznavajo delavcu; za povračilo selitvenih stroškov največ do višine dejanskih stroškov za pakiranje in prevoz pohištva naslednjim delavcem, ki je bil sprejet na delo v kraju izven stalnega bivališča in izven stalnega bivališča družine; ki je razporejen na delo v drug kraj; ki mu je zaradi upokojitve prenehalo delo in se preseli v enem letu v drug kraj (če se izprazni tovarniško stanovanje), družini umrlega delavca, če se preseli v enem letu v drug kraj (če se izprazni tovarniško stanovanje);

– poravnajo se selitveni stroški v višini predloženega računa;

– poravnajo se v višini dejanskih stroškov.

P r e d l o g:

Samoupravni sporazumi naj bi enotno določali, kdo je upravičen do selitvenih stroškov in kaj se smatra za dejanske stroške.

Nagrade racionalizatorjem, novatorjem, avtorjem tehničnih izboljšav

Dvaintrideset samoupravnih sporazumov gospodarstva vsebuje določilo o teh nagradah, pri čemer večina navaja, da bodo podpisniki z internimi akti uredili izplačevanje odškodnin novatorjem, racionalizatorjem in avtorjem tehničnih izboljšav.

P r e d l o g:

Temeljne organizacije združenega dela nasploh posvečajo premalo pozornosti racionalizatorjem, novatorjem in avtorjem tehničnih izboljšav ter stimulaciji njihovega dela. Samoupravni sporazumi naj bi zato določali, da morajo temeljne organizacije združenega dela z internimi akti zagotoviti, da bodo delavcem ne le

zagotovljene primerne nagrade, temveč tudi pogoji za njihovo raziskovalno delo, če je namenjeno izdelavi koristnih predlogov v smislu racionalizacije, novatorstva in tehničnih izboljšav.

Nagrade študentom in dijakom za prakso ter nagrade za delo učencev poklicnih šol

Čeprav večina samoupravnih sporazumov določa, da nagrade za uspešno opravljeno prakso oziroma delo določajo splošni akti podpisnikov, imajo nekateri samoupravni sporazumi nekoliko bolj podrobna določila, iz katerih je razvidno:

- da ne gre le za nagrade našim študentom in tujim študentom, dijakom in učencem poklicnih šol za obvezno ali neobvezno prakso, temveč tudi za nagrade pripravnikom, za nagrade kolporterjem in njihovo zavarovanje;

- da se pri določanju višine nagrade upošteva prizadevanje študenta, dijaka ali učenca, njegov uspeh pri delu, vrsto dela, ki ga opravlja, ter stopnja šole, ki jo je že zaključil, ter socialno stanje;

- da se pri določanju višine nagrade upoštevajo potrebe po kadrih;

- višina nagrade ne sme biti nižja od zneska, ki ga določa občina.

Razen tega je iz samoupravnih sporazumov razvidno, da so nagrade zelo različne, na primer:

- mesečna nagrada lahko znaša poprečni kalkulativni osebni dohodek nekvalificiranih delavcev, ki je določen s samoupravnim sporazumom (za študente in dijake visokih, višjih in srednjih šol);

- nagrade učencem srednjih šol znašajo za delo med obvezno prakso najmanj 300 dinarjev na mesec, nagrade študentom višjih in visokih šol za delo med obvezno prakso v znesku najmanj 500 din na mesec;

- študentom in dijakom, ki opravljajo prakso v podjetju, pripada mesečna nagrada v naslednjih zneskih:

- dijakom srednjih šol 600 din,
- študentom višjih šol 800 din,
- študentom visokih šol 1000 din;

- Splošna plovba Piran določa, da znaša nagrada za delo študentov in učencev visokih, višjih in srednjih šol za čas počitniške prakse največ do 200 dinarjev mesečno. Če delajo na ladji, se jim izplačajo valutni dodatek in vsi drugi dodatki, predvideni za posebne življenjske in delovne razmere na ladji, kot določa ta sporazum;

- nagrade za počitniško prakso dijakov srednjih šol znašajo največ 600 dinarjev mesečno, študentov višjih in visokih šol pa največ 1000 dinarjev mesečno;

- mesečne nagrade učencem strokovnih šol znašajo, kot je iz različnih samoupravnih sporazumov razvidno:

	I. letnik	II. letnik	III. letnik
najmanj	150 din	200 din	300 din
	300 din	500 din	700 din
	200 din	300 din	500 din
največ do	150 din	220 din	350 din
najmanj	350 din	450 din	500 din
najmanj	200 din	300 din	500 din
	300 din	350 din	500 din

Predlog:

Menimo, da morajo samoupravni sporazumi čimbolj podrobno in enotno urediti nagrajevanje dela študentov, dijakov in učencev v gospodarstvu. Tako kot osebni dohodki so tudi te „nagrade“ pravzaprav prejemki iz dela in jih je zato potrebno temu primerno urediti. Med te nagrade pa ne sodijo osebni dohodki pripravnikov, ki jih je potrebno posebej določiti.

Samoupravni sporazumi naj določijo kriterije za določanje višine nagrade študentom, dijakom in učencem v gospodarstvu. Nobene tovrstne nagrade ne morejo biti višje, kot znaša najnižji osebni dohodek za nekvalificiranega delavca v občini. Razen tega za učence v gospodarstvu praviloma velja, da mesečna nagrada za:

I. letnik ne more biti nižja od 300 in višja od 450 dinarjev,

II. letnik ne more biti nižja od 400 in višja od 600 dinarjev,

III. letnik ne more biti nižja od 550 in višja od 750 dinarjev.

V primerih izrednega učnega uspeha se lahko navedeni zneski zvišajo za 20 %.

Ostali prejemki, ki imajo značaj materialnih izdatkov

Sejnine določa sedem samoupravnih sporazumov s področja gospodarstva. Sejnina je povračilo stroškov za delo in udeležbo na sejah samoupravnih organov.

Povračilo stroškov za delovno in varstveno obleko predvideva šestnajst samoupravnih sporazumov gospodarstva.

Samo dva samoupravna sporazuma določata povračilo za civilno in požarno zaščito oziroma za stroške vojaških vaj, civilne zaščite, teritorialne obrambe in gasilcev.

Povračilo stroškov za telefonske pogovore na zasebnih telefonih za službene potrebe in za namestitev zasebnega telefona določa enajst samoupravnih sporazumov gospodarstva.

Kritje stroškov varstva pri delu določa pet samoupravnih sporazumov.

Pokrivanje izdatkov za kolektivno nezgodno zavarovanje vsebuje šest samoupravnih sporazumov gospodarstva.

Določilo o močnejši hrani na zdravju škodljivih delovnih mestih vsebuje pet samoupravnih sporazumov gospodarstva.

IV. PREGLED DOLOČB O VIŠINI OSEBNIH PREJEMKOV OZIROMA IZDATKOV IZ SKLADA SKUPNE PORABE

Določila o sredstvih iz sklada skupne porabe za zadovoljevanje skupnih potreb delavcev

Samoupravni sporazumi vsebujejo zelo različna določila o vrstah in višini sredstev iz sklada skupne porabe za zadovoljevanje skupnih potreb delavcev. Samoupravni sporazumi v drugih republikah ne precizirajo posameznih izdatkov, temveč omejujejo skupni znesek teh sredstev npr.:

Črna gora: skupni izdatki ne smejo presežati poprečnega osebnega dohodka republike iz preteklega leta (preračunano za leto 1973 znaša to 1472 din);

Hrvatska: največ znašajo ti izdatki do 1840 din, to je poprečnega osebnega dohodka republike (pri tem ne upoštevajo izdatkov za strokovno izobraževanje, dajatev obratom družbene prehrane in pomoči družini umrlega delavca);

Srbija: največ do zneska 1574 din, to je poprečnega osebnega dohodka, doseženega v republiki v minulem letu (pri tem ne upoštevajo izdatkov za štipendije, za strokovno usposabljanje in za družbeno prehrano).

Naši samoupravni sporazumi pa navajajo:

- delovne organizacije izločajo sredstva za zadovoljevanje skupnih potreb delavcev v smislu določil 15. člena v višini najmanj 6 % od bruto osebnih dohodkov, pri čemer niso všteta sredstva za razreševanje stanovanjskih problemov. Letni prejemki delavcev iz sred-

stev omejene skupne porabe ne smejo biti večji od poprečnega mesečnega dohodka v republiki v preteklem letu;

- nadomestila za strokovne ekskurzije, prispevki za kolektivno zavarovanje, pomoč družini ob smrti delavca ali ob elementarnih nezgodah, darila, pogostitve ob različnih jubilejih in slovesnostih, ob praznovanju dneva borcev, dneva žena, dedka Mraza, za izlete (skupni izdatki ne bodo presežali 300 din letno na zaposlenega delavca);

- dotacije osnovni sindikalni organizaciji, pomoč družinskim članom delavca ob njegovi smrti in kritje stroškov pogreba, dotacija (pomoč) družbenim organizacijam in različnim institucijam, nabavo in vzdrževanje počitniških domov, nabavo športnih rekvizitov za rekreacijo delavcev, gradnjo športnih objektov, otroško varstvo – vrtec, kolektivno nezgodno zavarovanje, strokovne ekskurzije in izlete članov kolektiva, obdaritev otrok ob novoletni jelki in pogostitev članic kolektiva ob 8. marcu.

Skupni znesek naštetih izdatkov ne sme letno presežati 800 din na zaposlenega;

- darila ob različnih jubilejih in slovesnostih, praznovanje dedka Mraza, 8. marca, izleti ipd., 350 din na zaposlenega; 250 din letno na zaposlenega;

- 2 % poprečnega neto osebnega dohodka za te namene;

- za jubileje, izlete ipd. 400 din na zaposlenega;

– novoletne nagrade v gotovini upokojemcem (ponekod tudi članom kolektiva, ki so na odsluženju vojaškega roka) podjetja v višini, ki jo določi samoupravni organ podjetja;

– enkratna nagrada za 10, 15, 20, 25, 30, 35 in 40-letno delo v podjetju;

– za stalnost (za delo v istem podjetju) največ 250 din neto mesečno.

P r e d l o g:

Iz določb samoupravnih sporazumov je razvidno, da so razlike v višini osebnih prejemkov iz sklada skupne porabe velike. Težko je usklajevati in poenotiti višine teh izdatkov, ker jih je preveč. Zato predlagamo:

Skupni izdatki iz sklada skupne porabe ne smejo presežati poprečnega neto osebnega dohodka na delavca, doseženega v SR Sloveniji v preteklem letu. V tem znesku niso upoštevana namenska sredstva družbenopolitičnim organizacijam, za strokovno izobraževanje, za družbeno prehrano, odpravnine in za pomoč družini umrlega delavca.

Razen tega predlagamo še poenotenje nagrad ob delovnih in življenjskih jubilejih:

1. nagrade ob delovnih jubilejih

– za 10 let delovne dobe 1/3 poprečnega neto osebnega dohodka na zaposlenega v SR Sloveniji iz preteklega leta,

– za 20 let delovne dobe 2/3 poprečnega neto osebnega dohodka na zaposlenega v SR Sloveniji iz preteklega leta,

– za 30 let delovne dobe en poprečni osebni dohodek na zaposlenega v SR Sloveniji iz preteklega leta,

– za 40 let delovne dobe (glej poglavje o odpravnini);

2. nagrade ob življenjskih jubilejih

– ob 50-letnici starosti darilo največ v višini 1/2 poprečnega neto osebnega dohodka na zaposlenega v SR Sloveniji iz preteklega leta.

Regres za letni dopust

Večina samoupravnih sporazumov ima določilo, da znaša regres za letni dopust najmanj 300 dinarjev in največ 600 dinarjev neto na leto na zaposlenega delavca. V večini primerov ta sredstva vključujejo tudi regresiranje oskrbnega dne v počitniških domovih. Redki so samoupravni sporazumi, ki določajo, da se pri delitvi teh sredstev upošteva socialni položaj zaposlenih. Prav tako je malo sporazumov, ki dodeljujejo regres upokojenemu delavcu podjetja.

Iz pregleda sedanjih določil samoupravnih sporazumov o regresu za letni dopust povzemamo, da bi morali samoupravni sporazumi bolj podrobno opredeliti:

– konkretno višino najvišjega zneska regresa za letni dopust na zaposlenega, ki pa ne more biti višja od družbeno dogovorjene ravni;

– kriterije in merila za delitev skupnih sredstev za regres, pri čemer naj bi predvsem upoštevali socialni položaj zaposlenih;

– kdo je upravičen do regresa za letni dopust: denimo ne le delavci, ki so zaposleni vseh dvanajst mesecev v delovni organizaciji, temveč tudi tisti, ki so zaposleni manj časa, upokojenici ipd.;

– ali se regres izplačuje enkrat letno ali se delijo skupna sredstva regresa na del za letni dopust in na del za zimski dopust.

P r e d l o g:

I. varianta: Najnižji znesek regresa za letni dopust znaša neto 600 din na zaposlenega, najvišji znesek pa 1.000 din na zaposlenega.

II. varianta: Najvišji znesek regresa za letni dopust znaša 55 % poprečnega mesečnega osebnega dohodka na zaposlenega v SR Sloveniji, doseženega v preteklem letu, najnižji znesek regresa pa znaša neto 500 din na zaposlenega.

Po obeh variantah določijo samoupravni sporazumi podrobnejše kriterije za delitev sredstev za regres. Pri tem je zaželeno, da bi se podpisniki dogovorili tudi za najnižja sredstva, ki bi bila namenjena oskrbovanju, gradnji in opremljenosti počitniških domov, ter sprejeli dokaj enotne kriterije za možnost letovanja delavcev v počitniških domovih.

Kolikšni so zneski regresa za letni dopust v drugih republikah, je razvidno iz naslednje preglednice:

Socialistična republika	D o l o č b a	din ^{xx}
BiH	do najnižjega osebnega dohodka	869
Črna gora	do 50 % osebnega dohodka republike ^x	736
Hrvaška	do osebnega dohodka republike	1840
Makedonija	65 % osebnega dohodka republike	920
Slovenija	600 din	600
Srbija	do osebnega dohodka republike	1574

^x Upošteva se osebni dohodek preteklega leta.

^{xx} Preračun za leto 1973.

Izobraževanje

Vsi samoupravni sporazumi imajo določilo o namenskem prispevku za izobraževanje. V ta namen večina izloča najmanj 1 % sredstev bruto osebnih dohodkov, nekaj samoupravnih sporazumov pa določa za spodnjo mejo:

– 1,5 % od bruto osebnih dohodkov,

– 2,5 % od bruto osebnih dohodkov,

– 3 % od sredstev za sklade, vendar ne manj kot 1 % od bruto osebnih dohodkov.

Ta sredstva so namenjena za štipendiranje, za družbenoekonomsko in strokovno usposabljanje ob delu, za poklicno usposabljanje na poklicnih in drugih šolah, za specializacije in strokovno usposabljanje doma in v inozemstvu, za kredite dijakom, študentom itd.

Redki so samoupravni sporazumi, ki določajo konkretno višino na primer štipendij in drugih pravic iz sredstev za izobraževanje.

Ta določila so:

– izplačila iz sklada skupne porabe, namenjena za kredite in štipendije za šolanje študentov ter učencev srednjih šol, lahko znašajo največ:

– 800 din mesečno za študente višjih in visokih šol,

– 500 din mesečno za učence srednjih šol;

– štipendije učencem srednjih, višjih in visokih šol morajo znašati glede na stopnjo šole, letnik, učni uspeh in socialno stanje najmanj:

– 300 din mesečno srednja šola,

– 500 din mesečno višja šola,

– 800 din mesečno visoka šola,

– štipendije in krediti dijakom in študentom znašajo od 300 do 450 din mesečno;

– nadomestilo za čas specializacije ali strokovnega izpopolnjevanja v državi, ki traja več kot 30 dni: do 500 din mesečno (do 30 dni pripadajo dnevnice), za čas specializacije ali strokovnega izobraževanja v inozemstvu do 100 % dnevnice za službena potovanja v tujino.

P r e d l o g:

Republiška izobraževalna skupnost ima v zasnovi že izoblikovan republiški družbeni dogovor o politiki štipendiranja oziroma izobraževanja. Zato bi podrobnejše urejanje tega vprašanja prepuščili omenjenemu dogovoru. V samoupravnih sporazumih o delitvi dohodka in osebnih dohodkov pa se podpisniki zavežejo, da bodo namensko izločali za izobraževanje najmanj 1,5 % sredstev bruto osebnih dohodkov.

Dotacije za kulturno-prosvetno, socialno-zdravstveno dejavnost in športno dejavnost

Določila o dotacijah družbenopolitičnim organizacijam in ustanovam za kulturnoprosvetno, socialnozdravstveno dejavnost in športno dejavnost vsebuje 21 samoupravnih sporazumov gospodarstva. Po teh določilih znašajo te dotacije oziroma sredstva:

– od 0,4 do 1,2 % od bruto osebnih dohodkov izplačanih v posameznem letu;

– do 200 dinarjev na zaposlenega;

– do 100 dinarjev letno na zaposlenega;

– sredstva, ki jih podpisniki sporazuma namenjujejo iz sklada skupne porabe za kolektivno zavarovanje, za kulturnoprosvetno, socialnozdravstveno dejavnost in za dotacije društvom ter družbenopolitičnim organizacijam in druge namene znašajo 3 % od bruto osebnega dohodka po zaključnem računu;

– ne omejujejo sredstev, ki jih podpisniki sporazuma namenijo iz sklada skupne porabe za kulturnoprosvetne, socialnozdravstvene in rekreativne namene;

– o višini sredstev za te namene odločajo organi samoupravljanja;

– delno v obliki prispevka za pokrivanje stroškov za organizacijo izletov, ekskurzij, obletnic, za športno in kulturno udeleževanje delavcev, kulturne potrebe delavcev, stroške ob proslavah državnih praznikov;

– do dejanskih stroškov za skupinska potovanja in izlete;

– do 2 % neto izplačanih osebnih dohodkov za kolektivno življenjsko zavarovanje delavcev, socialne podpore, za rekreacijo in kulturne potrebe, denarne nagrade in darila, dotacije družbenim organizacijam v skladu z veljavnimi predpisi in s svojimi internimi akti. Ta izplačila (brez strokovnega izpopolnjevanja) ne smejo letno presežati 2 % neto izplačanih osebnih dohodkov.

Socialne in druge podpore

Dvajset samoupravnih sporazumov gospodarstva vsebuje določilo o socialnih in raznih drugih podporah. Tako določajo:

- pomoč družini delavca, ki je umrl zaradi posledic nezgode pri delu, v višini pogrebnih stroškov;
- ob smrti v družini, v primeru bolezni delavca lahko znaša pomoč največ dva poprečna mesečna osebna dohodka v delovni organizaciji;
- pomoč ob elementarnih nesrečah ali požarih;
- podpore upokojujencem, podpore članom kolektiva, ki so na odsluženju vojaškega roka;
- preventivno zdravljenje oziroma pomoč za zdravljenje v zdraviliščih (samo štirje samoupravni sporazumi).

Regres za prehrano med delom (regres za malico)

Z redkimi izjemami samoupravni sporazumi določajo za regresiranje prehrane največ 60 din mesečno na zaposlenega delavca z omejitvami, da se ta znesek ne sme izplačati posamezniku v gotovini. Nekateri samoupravni sporazumi pa določajo:

- največ 50 din;
- najmanj 2 % bruto osebnih dohodkov (industrija gradbenega materiala);
- najmanj 30 din in največ 60 din neto mesečno na zaposlenega (kovinska in elektroindustrija, cestna podjetja).

Praksa kaže, da določilo o regresiranju prehrane povzroča nejasnosti in spore, zlasti kar zadeva razlage, da se ta sredstva ne smejo izplačevati posamezniku v gotovini. Ko je splošni družbeni dogovor v letu 1971 uvedel ta regres, je bil njegov edini namen doseči čimbolj organizirano prehrano – malico delavcem med delovnim časom. Mišljeno je bilo, da bodo delovne organizacije, ki imajo organizirano prehrano, znižale cene obrokov, upoštevaje skupni znesek regresa. Po drugi strani pa naj bi z določanjem zneska za prehrano vplivali, da bi delovne organizacije, ki še nimajo organizirane prehrane (lastne menze ali kako drugače) čimprej zagotovile tako prehrano. Odtod tudi razlaga, da se smejo sredstva regresa za prehrano le izjemoma izplačevati delavcem v gotovini.

P r e d l o g:

Delavcu pripada regres za prehrano med delovnim časom v višini 100 din neto mesečno. Regres za prehrano se praviloma ne sme izplačati v gotovini, temveč naj se delovne organizacije potrudijo in zagotovijo organizirano prehrano med delovnim časom.

Izjemoma se lahko regres za prehrano izplača delavcu v gotovini, če zaradi narave dela ali organizacije dela med delovnim časom ni možna prehrana v organizirani obliki.

Delavec, ki dobiva obrok hrane med delovnim časom v obratu družbene prehrane po znižanih cenah (npr. gostinski delavci ipd.), nima pravice še do regresa za prehrano v drugačni obliki (npr. v bonih), če znaša dotacija delovne organizacije obratu družbene prehrane vsaj toliko, kot znašajo skupna sredstva regresa za prehrano vseh zaposlenih (število zaposlenih pomnoženo s 100 din mesečno).

Regres za prehrano pripada tudi učencem v gospodarstvu, dijakom in študentom na praksi, skratka vsem, ki delajo v delovni organizaciji.

Odpravnina

Samoupravni sporazumi določajo odpravnino takole:

– odpravnina ob odhodu delavca v pokoj ali ob smrti delavca njegovi družini znaša od enega do največ dveh poprečnih osebnih dohodkov na zaposlenega v podjetju (bodisi v tekočem letu, zadnjem tromesečju ali v preteklem letu).

Samoupravni sporazum rudnikov ne določa odpravnine v primeru smrti delavca, temveč samo pomoč družini smrtno ponesrečenega delavca. Prav tako pravilnik Luke Koper ne določa odpravnine v primeru smrti delavca;

– samoupravni sporazum črne in barvaste metalurgije vsebuje določilo: skladno s splošnimi akti se financirajo pogrebni stroški za člane kolektiva, ki so se smrtno ponesrečili na delu ali v zvezi z delom;

– samoupravna sporazuma živilske in tobakne industrije ter gostinstva in turizma določata, da znaša odpravnina ob odhodu delavca v pokoj ali ob smrti delavca največ dva mesečna osebna dohodka delavca;

– odpravnina ob odhodu delavca v pokoj ali ob smrti delavca znaša največ en poprečni enomesečni zaslužek v podjetju, če je bil delavec nepretrgoma zaposlen v podjetju 5 let, oziroma dva enomesečna poprečna zaslužka v podjetju, če je bil delavec zaposlen v delovni organizaciji najmanj 10 let;

– odpravnina znaša višino enomesečnega osebnega dohodka po obračunski osnovi za zaposlene delavce, ki odhajajo v pokoj;

– delavcem, ki odhajajo v pokoj, se izplačujejo nagrade v enkratnem znesku in se priznavajo za vsako leto v podjetju v višini najmanj 5 % od delavčevega poprečnega mesečnega osebnega dohodka v zadnjem letu, vendar izplačane nagrade ne morejo presegati dvakratnega poprečnega mesečnega osebnega dohodka delavca v zadnjem letu;

– delavcem se izplačuje odpravnina ob odhodu v pokoj ali ob smrti, če neprekinjena delovna doba v delovni organizaciji znaša: od 5 do 10 let 50 %, nad 10 let 100 %. 100-odstotna odpravnina je enaka poprečnemu mesečnemu neto osebnemu dohodku v delovni organizaciji v preteklem obračunskem obdobju;

– nagrada ob odhodu delavca v pokoj se določi po določilih in merilih splošnega akta organizacije združenega dela v višini 5 do 6 mesečnih neto osebnih dohodkov delavca, ustvarjenih v preteklem letu pred odhodom delavca v pokoj;

– delavcu, ki odhaja v pokoj, se izplača enkratna nagrada za minulo delo: a) za neprekinjeno delovno dobo do 5 let 100 %, b) za neprekinjeno delovno dobo nad 5 let 200 % poprečno neto doseženega mesečnega osebnega dohodka v rednem delovnem času po zadnjem trimesečnem obračunu pred dnem prenehanja delovnega razmerja. Nadalje določa enkratno pomoč družinskim članom ob smrti delavca v višini 200 % poprečnega neto osebnega dohodka na zaposlenega v letu.

P r e d l o g:

Odpravnina ob odhodu delavca v pokoj ali ob smrti delavca njegovi družini znaša najmanj dva poprečna in največ štiri poprečne neto osebne dohodke na zaposlenega v preteklem letu v SR Sloveniji.

V. OSTALA DOLOČILA

Sredstva za prekvalifikacijo delavcev

Predvsem samoupravni sporazumi industrijskih dejavnosti vsebujejo določilo, da podpisniki samoupravnih sporazumov v programih za razširitev in modernizacijo zagotovijo potrebna sredstva za prekvalifikacijo in zaposlitev odvečnih delavcev.

P r e d l o g:

Vsi samoupravni sporazumi morajo vsebovati določilo, po katerem bo delavcu zagotovljena pravica do dela z družbenimi sredstvi, kar med drugim pomeni, da razvoj tehnologije ne more biti razlog za prenehanje delovnega razmerja.

Ovrednotenje delovnih izkušenj

Sprva samoupravni sporazumi niso posebej vrednotili delovnih izkušenj. Večina letošnjih sprememb samoupravnih sporazumov pa vnaša tudi to, in sicer kot obliko minulega dela. Ni namen tega gradiva ugotovljati, da „dodatki na delovno dobo“ ne zadoščajo

osnovnemu hotenju nagrajevanja minulega dela, temveč doseči čimbolj poenotene rešitve.

P r e d l o g:

Delavcu pripada za delovne izkušnje:

Število let	Odstotek neto osebnega dohodka delavca
od 0 do 5 let	—
nad 5 do 10 let	3
nad 10 do 15 let	5
nad 15 do 20 let	7
nad 20 do 25 let	8
nad 25 do 30 let	9
nad 30 let	10

Lestvica ni popolnoma linearna, temveč je bolj progresivna za 5 do 20 let delovnih izkušenj, ker sodimo, da so to najbolj uspešna delovna leta.

Stanovanjski prispevek

Vsi samoupravni sporazumi s področja gospodarstva vsebujejo določilo o namenskem prispevku za stanovanjsko gradnjo, in sicer večinoma določajo višino prispevka, ki se giblje od 4 do 6 % od bruto osebnih dohodkov. Razlike v samoupravnih sporazumih so naslednje:

– sredstva za stanovanjsko gradnjo se namenjaajo v odstotku, ki je dogovorjen s samoupravnim sporazumom, podpisan v občini ali pa je določen z občinskim odlokom;

– sredstva za stanovanjsko gradnjo se oblikujejo iz obveznega 6-odstotnega prispevka za stanovanjsko gradnjo in dodatka sredstev po delitvi dohodka iz sklada skupne porabe po internih samoupravnih aktih posamezne podpisnice sporazuma;

– glede na dosežene poslovne uspehe lahko namenijo za stanovanjsko gradnjo zaposlenih še največ 25 % dobička (prispevek je 6 %);

– za gradnjo stanovanj in dajanje posojil za nakup stanovanj do 20 % od sredstev za sklade, vendar pa ne manj kot 6 % od bruto osebnih dohodkov;

– najmanj 6 % od bruto osebnih dohodkov oziroma odstotek, za katerega se bodo sporazumeli v občinskem programu o stanovanjski izgradnji;

– 6 % od bruto osebnih dohodkov oziroma morajo nameniti sredstva v višini, kot jo določajo občinski samoupravni sporazumi. Poleg tega se morajo kriti vse obstoječe pogodbene obveznosti za najeto posojilo za stanovanjsko gradnjo.

Predlog:

Tako, kot so sklenili v samoupravnem sporazumu o združevanju sredstev za stanovanjsko gradnjo, vendar ne manj kot 6 % bruto osebnih dohodkov.

Še preostala določila

– Zaradi preprečevanja fluktuacije se lahko prizna poseben dodatek. Ta dodatek ne sme znašati več kot 450 dinarjev na mesec in se izplačuje iz sredstev za osebne dohodke (samoupravni sporazum industrije gradbenega materiala).

– Nagrade delavcem, ki so s svojim delom preprečili nastanek večje materialne škode, se urejajo ob pogojih, ki so določeni v pravilniku o delitvi osebnih dohodkov (nagrade za preprečitev škode).

– Delovne organizacije izločajo za razvoj in raziskovalno delo najmanj 2 % od celotnega dohodka (samoupravni sporazum industrije gradbenega materiala).

– Izločajo se sredstva za udeležbo kmetov na dohodku in sredstva za sklad skupne porabe kmetov.

SKLEPNE PRIPOMBE

V delovnem gradivu „sindikalne liste“ navedeni predlogi ne temeljijo na podrobnih analizah, temveč gre bolj za oceno tega, kaj je sprejemljivo in kaj ni. Upoštevali smo povečanje cen v zadnjih dveh oziroma treh letih, najbolj pogoste rešitve pri podpisnikih sporazumov, in kjer je bilo možno, tudi rešitve v drugih republikah.

Razprave v sindikatih naj pokažejo, kaj od predlaganega sodi v „sindikalno listo“, dokončen skupen predlog za samoupravne sporazume pa naj bi izdelal izvršni odbor komisije za presojo.

Gradivo pripravili:
Majda Kogoj-Buda
Anica Plahuta

VSEBINA

I. NADOMESTILA OSEBNEGA DOHODKA	2
Nadomestilo osebnega dohodka za čas bolezni	2
Dodatki k osebnemu dohodku delavca zaradi dela v posebnih delovnih pogojih, ki izvirajo iz razporeditve delovnega časa	2
II. NAJNIŽJI OSEBNI DOHODEK	2
III. PREGLED OSEBNIH PREJEMKOV, KI IMAJO ZNAČAJ MATERIALNIH IZDATKOV	3
Dnevnice za potovanja v državi in povračilo stroškov prenočevanja	3
Dnevnice za službena potovanja v tujino in prevozni stroški	3
Terenski dodatek	3
Povračilo zaradi zvišanih stroškov za ločeno življenje	4
Stroški za prevoz na delo in z dela	4
Selitveni stroški	4
Nagrade racionalizatorjem, novatorjem, avtorjem tehničnih izboljšav	4
Nagrade študentom in dijakom za prakso ter nagrade za delo učencev poklicnih šol	5
Ostali prejemki, ki imajo značaj materialnih izdatkov	5
IV. PREGLED DOLOČB O VIŠINI OSEBNIH PREJEMKOV OZIROMA IZDATKOV IZ SKLADA SKUPNE PORABE	5
Določila o sredstvih iz sklada skupne porabe za zadovoljevanje skupnih potreb delavcev	5
Regres za letni dopust	6
Izobraževanje	6
Dotacije za kulturno-prosvetno, socialno-zdravstveno in športno dejavnost	6
Socialne in druge podpore	6
Regres za prehrano med delom (regres za malico)	7
Odpravnina	7
V. OSTALA DOLOČILA	7
Sredstva za prekvalifikacijo delavcev	7
Ovrednotenje delovnih izkušenj	7
Stanovanjski prispevek	8
Še preostala določila	8
SKLEPNE PRIPOMBE	8